

Riket som kommit i strid med sig självt

En jämförelse mellan kyrkans lag och vad som blivit dess oskrivna lag.

Jämförelsen ingick i en bulletin från arbetsgemenskapen Kyrkligt Forum nr 2/1989 (ISSN 0786-6380). Huvudredaktören Helge Hildén hade försett artikeln med följande ingress:

Rektor Ola Österbacka, Vasa, har utarbetat följande åskådliga och talande tablå på, å ena sidan vad vår evangelisk-lutherska kyrka av idag enligt sin gamla ordning och lag tror, bekänner och i sin förkunnelse håller sig till, å andra sidan hur "Finlands folkkyrka" - dvs. samma kyrka i praktiken - under klart medvetande både hos sin ledning och i sina djupa led handlar och fungerar. Jesu ord måste här få sitt utslag: "Vart rike, som har kommit i strid med sig själv, bliver förött, och intet samhälle eller hus, som har kommit i strid med sig självt, kan hava bestånd." Har manne någon öron till att höra?

Anm. Kyrkolagen återges enligt 1976 års upplaga. Kyrkolagen har under 1990-talet förnyats, varför många av de paragrafer som citeras inte längre är aktuella. Det gäller t. ex. paragraferna om kyrkotukt.

Finlands evangelisk-lutherska kyrka

1

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland bekänner sig till den kristliga tro, som grundad i Guds heliga ord ... är uttalad i den äldsta kyrkans tre huvudsymboler samt i den oförändrade Augsburgska bekännelsen och övriga ... bekännelseskriterier, och fasthåller som bekännelsens högsta lag den i dessa bekännelseskriterier klart uttryckta orubbliga sanningen, att Guds heliga ord är enda rättesnöret, varefter all lära i kyrkan skall prövas och bedömas.

5

Kyrkans medlemmar äga föra en kristligt-sedlig vandell, flitigt deltaga i den allmänna gudstjänsten och även i övrigt begagna sig av kyrkans nådemedel, låta vid ingåendet av äktenskap detsamma på föreskrivet sätt helgas ävensom sina barn döpas, kristligen uppfostras och i kristendomen enligt kyrkans bekännelse undervisas, så ock att befordra annat på den Heliga Skrift och kyrkans bekännelse grundat, såväl i denna lag föreskrivet som fritt arbete för främjande av levande kristendom och utbredande av Guds ord.

29

Husfadern bör beflita sig om att husandakt ofta förrättas.

37

Föräldrar, förmyndare och andra, som hava barn i sin vård, skola kristligt uppfostra barnen och bibringa eller låta bibringa dem behörig undervisning i den evangelisk-lutherska läran. Äro de härutinnan fortgående försuimliga, skall kyrkoherden allvarligt mana dem att fullgöra sin plikt.

Barnets faddrar och nära släktingar äro skyldiga att var för sig stödja barnets kristliga uppfostran och undervisning.

77

Kyrkotukten åsyftar att utöva själavård och skydda församlingen mot inflytande från dem, vilka genom sin vandell, försummande av sin kristliga kallelse plikter eller sin lära åstadkomma allmän förargelse i församlingen. Innan kyrkotukt tillgripes, skall präst vidtala vederbörande allvarligen med Guds ord och erinra

Finlands Folkkyrka

Folkkyrkan i Finland bekänner sig till den tro, som har utgått från bibeln, den kristna traditionen och det lutherska reformationsarvet, men som omformats av folkopinionen och anpassats till samhällets krav, och som i demokratisk ordning antagits av kyrkomötet och tolkas av kyrkans biskopar.

Kyrkans medlemmar har rätt att när de önskar delta i gudstjänster och bevista kyrkans olika evenemang, utan ersättning få service vid barndop, konfirmationshögtid, kyrklig vigsel och jordfästning, i den utsträckning som de själva önskar låta barnen få del av undervisning och fostran i församlingarnas dagklubbar och söndagsskolor, samt i övrigt att i enlighet med sin övertygelse få delta i församlingsarbete i den utsträckning de själva finner lämpligt.

Om religiös utövning i hemmet besluter familjen själv.

Föräldrar, förmyndare och andra, som har vårdnadsansvar för barn, har rätt att själva besluta om huruvida barnet skall undervisas i kristen tro. Församlingen kan, om så önskas, bistå i denna undervisning. Ingen må ställa krav på vårdnadshavare i detta avseende.

Faddrarna bör komma ihåg att det ställs särskilda förväntningar på dem beträffande födelsedagsuppvaktningar o. dyl.

Inom kyrkans församligar må råda en öppenhet gentemot åsikter och läror som framförs av medlemmarna. Medlemmarna bör inse de krav som dagens pluralistiska samhälle ställer. Om någon genom intolerans eller åsiktsförföljelse avviker från denna princip och väcker allmän förargelse i församlingen, bör präst söka föra själavårdande samtal med honom med undvikande av offentlighet.

honom om de skyldigheter, som åvila honom såsom kyrkans medlem.

78

Är det allmänt känt, att medlem av församlingen framhärdat i synd och last och har han ej låtit rätta sig av givna råd, må kyrkoherden varna honom i närvaro av två eller tre för kristligt allvar kända församlingsmedlemmar. Rättar han sig icke härav, må kyrkorådet meddela honom varning.

Framhärdat han i sin obotfärdighet, skall kyrkorådet förklara honom förlustig behörigheten att vara fadder eller kyrklig rösträtt och valbarhet.

79

Underlåta föräldrar eller barnets förmyndare att befordra barnet till dop, eller försumma de eller den, som har vårdnad om barnet, sin plikt att förskaffa barnet kristlig uppfostran och undervisning, må med dem förfaras, på sätt i 78 § stadgas.

80

Finnes medlem av församlingen skyldig till uppenbart förakt för Guds ord eller för kristligt leverne eller till försummelse av honom inom familjen åvilande plikter, skall med honom förfaras, på sätt i 78 § stadgas.

81

Söker medlem av församlingen, som hyllar från kyrkans bekännelse avvikande lära, förleda andra därtill och sålunda åstadkommer oro och förargelse i församlingen, må på honom tillämpas, vad i 78 § säges.

96

Vid ordinationen, som skall förrättas, på sätt i kyrkohandboken föreskrives, skola de, som vigas till prästämbetet, avlägga följande ed:

Jag N.N. lovar och svär vid Gud den allsmäktige och allvetande, att jag vid utövningen av predikoämbetet i Guds församling, det jag nu står färdig att mottaga, troget och oförfalskat skall hålla mig till Guds heliga ord, uppenbart i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter, samt till den evangelisk-lutherska därpå grundade bekännelse, så att jag varken offentligt förkunna och utsprida eller hemligt främja och hyllar däremot stridande läror. Jag vill ock med all flit och trohet vinnlägga mig om att mina åhörare uti Guds ord rätt undervisa och de heliga sakramenten enligt Kristi instiftelse förvalta samt gudaktighetens övning uti inbördes kärlek och en i allo måtto god, fridsam och ärlig umgängelse med lära och föresyn styrka och främja. Desslikes vill jag kyrkans lag och gällande stadgar troget efterleva och handhåva, vad mig i ämbetet åligger sorgfälligt fullgöra, mina förmän skyldig hörsamhet, mina medtjänare broderlig välvilja, mina åhörare beredvillig tjänst och all billighet bevisa. Allt detta vill jag redligt efterkomma såsom en rättskaffens präst ägnar och anstår, så att jag kan svara därför inför Gud och människor. Härtill förhjelpe mig Gud.

101

Lär eller utsprida präst meningar, som äro stridande mot den evangelisk-lutherska bekännelsen, skall han inkallas till domkapitlet för att förklara sig, upplysas och förmanas, samt, såvitt möjligt, föras till rätta. Vidblir han sina åsikter eller

Är det allmänt känt, att medlem av församlingen för ett omoraliskt liv, bör för församlingsmedlemmarna påtalas att kyrkans centrala lära är förlåtelsen, så att man inte dömer och inskränker samvetsfriheten. Någon offentlig tillrättavisning är under inga omständigheter lämplig. Inte heller bör medlem förvägras sina rättigheter, som tillkommer varje skattebetalande medlem i Finlands folkkyrka.

Om föräldrar eller vårdnadshavare till barn inte önskar låta döpa barnet, vare det deras ensak. Inte heller bör präst blanda sig i föräldrarnas självskrivna rätt att själva utse barnets faddrar.

Om församlingsmedlem föredrar friluftsliv eller idrottsverksamhet framom att delta i gudstjänstlivet, skall detta inte förvägras, utan snarare uppmuntras, i synnerhet om verksamheten kan förknippas med sedlig uppfostran av barn och ungdom.

Om församlingsmedlem blir aktiv i en annan religiös riktning eller trosåskådning, kan präst pröva möjligheten att föra en offentlig dialog. Om möjligt kan en sådan dialog ske i samband med inbjudan att föreläsa i kyrka.

Vid prästvigningen används ett gammalt formulär för prästed, vilken den som skall vigas till prästämbetet skall efterstava. I praktiken innebär formuläret följande:

Prästen är villig att gå in under den uråldriga traditionen att bära en särskild prästdräkt och därmed axla ett särskilt ansvar. Till prästansvaret hör att i den mån domkapitlet förordnar och prästen själv önskar sköta gudstjänster och förrättningar samt övrig verksamhet som församlingen arrangerar. För gudstjänster och förrättningar bör gällande handbok i tillämpliga delar följas. Prästen bör inte framföra sådana tankar från predikstolen, som kan väcka anstöt, men han kan som privatperson eller som lärare i vetenskaplig utbildningsanstalt fritt framföra sina åsikter och de vetenskapliga teorier han omfattar utan att anmärkningar kan resas. Präst bör särskilt vinnlägga sig om att inte gå ut i offentligheten med ställningstaganden i känsliga frågor, i synnerhet om sådant kan uppfattas som diskriminering av kön eller ras. Ifall präst önskar ändra på vedertagna normer eller kyrkliga traditioner, bör han, innan han går ut i offentligheten med kritik, betänka sitt ansvar, risken att bli till anstöt och att bli kallad till samtal av biskopen. Allt detta bör ske i full samvetsfrihet och med församlingsmedlemmarnas bästa för ögonen.

Önskar präst uttala sig offentligt i frågor där det finns risk att någon upplever en motsättning mot kyrkans traditionella tolkning av läran, skall han bereda sig på att bli anmäld till domkapitlet och bli föremål för själavård från biskopen. Präst kan dock inte avsättas mot sin egen vilja.

upptager dem ånyo, sedan han frångått dem, skall han mista prästämbetet.

108

Underlåter präst att efterkomma vad vid ämbetets värdiga utövande är förordnat till efterrättelse, inblandar i predikan det olämpligt är, brister i hörsamhet mot sina förmän, utför till prästämbetet hörande förrättning medan han är skild från ämbetets utövning eller avhållen från tjänstgöring, ligger genom eget förvållande i kiv osämja med sina ämbetsbröder eller församlingsmedlemmar, befattar sig med sysslor, göromål och näringar, som ej anstå prästämbetet, inlåter sig såsom ombud eller biträde på rättegångar, som angå varken honom eller hans husfolk, för ett osedligt eller lastbart leverne eller uppför sig i eller utom tjänsten ovärdigt sitt ämbete, eller åstadkommer på annat sätt förargelse, dömes, därest anmärkning ej prövas vara tillfyllest, efter var saks beskaffenhet, till varning eller skiljande från prästämbetets utövning från en månad till två år, eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till ämbetets förlust.

397

Biskop utövar, envar i sitt stift, den högsta tillsynen över församlingarna och prästerna.

Biskop skall övervaka, att Guds ord rent och oförfalskat predikas i enlighet med kyrkans bekännelse, sakramenten rätteligen utdelas efter Kristi instiftelse, gudstjänsterna i enlighet med gällande bestämmelser förrättas, kristendomsundervisningen, så i församlingarna som vid läroinrättningarna, troget skötes, god tukt och sedlighet upprätthålles, missions- och diakoniarbete utföres, församlingarnas ekonomi behörighen förvaltas samt kyrkans och församlingarnas förvaltning även i övrigt handhaves enligt lag, att präster och övriga tjänsteinnehavare i församlingen förhålla sig oförvitligt i lära samt värdigt och kristligt i leverne, så ock att med allt annat, som till själavården och kristlig ordning inom kyrkan hör, rätt förhållas.

Underlåter präst att sköta alla föreskrivna administrativa göromål samt kontakter med domkapitlet och kyrkostyrelsen, inlåter sig i partipolitisk verksamhet på ett sätt som irriterar församlingsmedlemmar, i predikan framför sådana uttalanden som kan såra församlingsmedlem, för fram anmärkningar mot församlingsmedlems leverne och därmed väcker anstöt, uppträder så att beteendet kan anses vara diskriminering av kön eller ras, lever i uppenbar otukt till allmän förargelse i församlingen, eller beblandar sig med kommersiell verksamhet på ett sätt som kan anses ojust, dömes, om anmärkning inte anses vara nog, till varning eller skiljande från prästämbetet från en månad till två år.

Biskopen skall representera kyrkan i förhållande till massmedia och förväntas ge besked när helst debatter uppstår.

Biskop skall ingripa i prästs förkunnelse eller leverne, när någon av kyrkans medlemmar i vederbörlig ordning anmäler om missförhållande. Dessutom kan ha själv ta initiativ utgående från vad som publicerats i massmedia eller nått hans öra andra vägar, men han bör noggrant pröva vilka följder ett ingripande kan få och vara beredd att försvara sitt handlande i offentligheten. Han bör iaktta samhällets krav på öppenhet och insyn, även om själavårdsaspekten inte får glömmas. Kritik bör tillåtas med hänsyn till kyrkans öppna folkkyrkokaraktär. I förhållandet till felsteg, som påtalas gentemot präst, bör framhållas att även prästerna är syndare och står under den universella, alla omfattande syndaförlåtelsen. Allt bör ske med ordningen och friden i kyrkan som högsta mål.